

Muz., 2023(64): 80-85
Rocznik, eISSN 2391-4815

data przyjęcia – 05.2023
data recenzji – 06.2023
data akceptacji – 06.2023
DOI: 10.5604/01.3001.0053.7751

OBRAZ CARLA FRIEDRICHA SCHULZA NA NOWO ODKRYTY W MUZEUM POCZTY I TELEKOMUNIKACJI WE WROCŁAWIU

CARL FRIEDRICH SCHULZ'S PAINTING
RE-DISCOVERED AT THE MUSEUM OF POST AND
TELECOMMUNICATION IN WROCLAW

Tomasz Suma

Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu
ORCID 0000-0002-0193-0838

Agata Matyschok-Nyckowska

Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu

Abstract: The story of a painting by Carl Friedrich Schulz (1796–1866) from the collection of the Museum of Post and Telecommunication in Wrocław is discussed. The work has not as yet been presented to the public; neither has it been the object of researchers' interest. Until the moment when this paper was written it had remained unstudied as

for its provenance and had not featured in any catalogue of artworks of Polish artistic collections. The paper is thus the first presentation of Schulz's painting being the result of the investigation of Museum's curators aiming at identifying the provenance and attribution of the previously unknown work.

Keywords: Carl Friedrich Schulz, landscape painting, German painting, museum collection, national heritage, Wrocław.

Muzeum Poczty i Telekomunikacji (MPiT) zostało założone 25 stycznia 1921 r. w Warszawie. Było muzeum resortowym podległym Ministerstwu Poczty i Telegrafów oraz włączonym w jego schemat organizacyjny. Powstanie MPiT, a następnie

jego dynamiczny rozwój stawiały go w czołówce stołecznych muzeów. Ten okres doskonale rozwijającej się instytucji przerwał wybuch II wojny światowej. Muzeum to było trzecim w Warszawie, po Narodowym i Wojska Polskiego, które

otwarto tuż po zakończeniu działań wojennych. Działalność tej instytucji trwała jeszcze kilka lat po wojnie. Została ona zamknięta, a następnie zlikwidowana 21 kwietnia 1951 r. Jako oficjalną przyczynę podawano nieprzystosowanie warunków lokalowych i brak możliwości wystawienniczych. Idea wznowienia działalności muzeum pojawiła się w marcu 1955 r., kiedy na szczelbu ministerialnym podjęto decyzję o ponownym jego otworzeniu, ale już nie w stolicy. Na nową lokalizację placówki wyznaczono Wrocław, a jej organizację powierzono Aleksandrowi Śnieźce (1896–1975), który wraz z Heleną Sztukiel i Czesławem Kresłą (pracownicy Dyrekcji Okręgu Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu) należał do pierwszego wrocławskiego zespołu muzealników. Kilka miesięcy później powołano MPiT we Wrocławiu, uroczystego jego otwarcia zaś dokonano 12 grudnia 1956 r. Muzeum do dziś znajduje się w swej pierwszej lokalizacji¹. Do 1999 r. bezpośrednio podlegało Ministerstwu Łączności, od 1999 r. jest zaś samorządową jednostką kultury województwa dolnośląskiego.

Jedną z licznych kolekcji gromadzonych w Muzeum stanowi zbiór malarstwa o tematyce pocztowej. Należy on do jednych z najmniejszych w Polsce i jednych z najmniej zbadanych. Jego charakter determinuje tematyka zbiorów MPiT². Od stu lat eksponaty nabywane były do zbiorów drogą donacji od osób prywatnych i instytucji oraz zakupów własnych na aukcjach antykwarycznych i również od prywatnych właścicieli. W różnych okresach dziejowych MPiT (warszawski bądź wrocławski) procedura ich nabywania zmieniała się w zależności od nadawanych muzeum uprawnień. W latach 1921–1951 MPiT nie mogło samodzielnie pozyskiwać eksponatów bez uprzedniej zgody i akceptacji ministerstwa. Zakupy realizowane były za jego pośrednictwem i przy pełnym finansowaniu przez nie każdej transakcji³. W latach 30. XX w. dodatkowo nabytki opiniowała Rada Muzealna. Po przeniesieniu muzeum do Wrocławia procedury nabywania obiektów do zbiorów uległy znacznym uproszczeniom. Decyzję o zasadności pozyskania zabytku pozostawiono pracownikom i jego dyrekcji. Zakupy dokonywane były więc samodzielnie, zgodnie z panującą na Dolnym Śląsku zasadą indywidualnego nabywania obiektów do własnych zbiorów muzealnych przez każde tutejsze muzeum. Stosując powyższe procedury, stworzono osobliwą kolekcję muzealną o tematyce pocztowej.

Zgodnie z wyżej opisanymi zasadami nabywania zabytków do zbiorów muzealnych powstawała w MPiT kolekcja malarstwa, która nigdy nie aspirowała do stania się wybitną i wielką, zawsze stanowiła jedynie integralną i uzupełniającą część zbiorów muzeum. Niemniej jednak znajdują się w niej dzieła niepoślednie, jak choćby Stanisława Praussa (1902–1967), Jana Rosena (1854–1936), Antoniego Suchanka (1901–1982), Karla Hansa Taegera (1856–1937) czy Mieczysława Wątorskiego (1903–1979). Tworzą ją dzieła różnych artystów krajowych i zagranicznych, którzy podejmowali w swej twórczości temat odnoszący się do poczty, telegrafu, telefonu, podróży dylizansem oraz portretowali osoby związane z aktywnością pocztową.

Jednym z obrazów znajdujących się w kolekcji MPiT jest olejne dzieło nieznanego artysty, pochodzące z XIX w., wpisane do dokumentacji muzealnej pod numerem inwentarzowym MPiT/P-III-99 i tytułem *Pocztylion*. Obraz należy do zbiorów muzeum od kilkadziesiąt lat i co ciekawe, nigdy

nie opuścił magazynów oraz nie został zaprezentowany publicznie (nawet na ekspozycjach w murach samego muzeum). Nie stanowił również jak dotąd przedmiotu zainteresowania badawczego i poznawczego muzealników. Trudno dziś jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, dlaczego obraz o wysokiej wartości artystycznej, świadomie i celowo zakupiony do państwowych zbiorów muzealnych, został zmarginalizowany, a z czasem nawet i zapomniany. Źródła pisane, do których mieliśmy dostęp, nie zawierają żadnych wskazówek. Powody, dla których obraz uległ zapomnieniu, pozostają więc jedynie w sferze domysłów i wyobraźni. 64 lata po dacie zakupu obrazu, w latach 2021–2022, zainteresowaliśmy się dotychczas niezidentyfikowanym dziełem i rozpoczęliśmy pierwsze badania historyczne i artystyczne nad obrazem. Nasze ustalenia i odkrycia zaprezentowane zostały w niniejszym artykule.

Ekspонат znajdujący się w kolekcji MPiT nabyto 7 sierpnia 1957 r. w komisie (nr „Księgi Wpływów”: XIII-35/852 oraz odręczny zapis na krośnie „Komis 459/57”). To jeden z pierwszych zakupów dokonanych przez muzeum po przeniesieniu instytucji z Warszawy do Wrocławia⁴ (oficjalne otwarcie muzeum nastąpiło 16 miesięcy wcześniej, 12 grudnia 1956 r.⁵). Nieznane są wcześniejsze losy obrazu. Z powodu niedostatecznych źródeł tajemnicą pozostają nazwiska poprzednich właścicieli, okoliczności pojawienia się dzieła w obrocie handlowym oraz faktyczne przyczyny zainteresowania się eksponatem przez muzealników. Również w archiwum zakładowym nie zachowały się dokumenty dotyczące zakupu obrazu ani też jego wcześniejszej historii, wspomniane zaś wyżej zapisy w „Księdze Wpływów” i na krośnie są jedynymi źródłami informacji o pozyskaniu obiektu do zbiorów muzealnych.

Z tego też powodu trudno dziś odpowiedzieć na kolejne intrygujące pytanie, dotyczące potencjalnych powodów nabycia obrazu do zbiorów muzealnych. W swych rozważaniach możemy jedynie snuć ogólnikowe przypuszczenia i zastanawiać się nad rzeczywistymi powodami dokonanego zakupu. Pamiętajmy, że ocenę zasadności nabycia dzieła do zbiorów muzealnych pozostawiono w gestii zespołu muzealników (w którym nie było ani historyka, ani historyka sztuki) bez konieczności zasięgnięcia opinii ekspertów. Powodów dokonania zakupu może być więc wiele. Wykluczając argumenty, które z dużą dozą prawdopodobieństwa w ogóle nie były brane pod uwagę przez nabywców, a więc niepowtarzalność dzieła, jego szczególne walory artystyczne lub/i historyczne, wyjątkowość eksponatu na tle zbiorów malarstwa w kraju lub regionie, wybitny i poszukiwany artysta, uzupełnienie już istniejącej w muzeum kolekcji danego malarza (to jedyne dzieło tego artysty w zbiorach MPiT i według naszej wiedzy jedyne w polskich zbiorach muzealnych), osobliwość dzieła itp., pozostają jedynie powody dość prozaiczne.

Dlaczego więc zakupiono to dzieło? Z pewnością jednym z powodów było poszukiwanie przez muzealników eksponatów do niedawno powstałego we Wrocławiu muzeum. Nowe nabytki, zwłaszcza zakup, mogły wykazać aktywność zespołu. Dodatkowo cena obrazu w komisie była atrakcyjna i bardzo przystępna: nabyto go za kwotę 500 zł, która nie stanowiła wówczas wielkiej sumy (przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 1957 r. wynosiło 1279 zł)⁶. Na fali euforii spowodowanej powstaniem nowej placówki we Wrocławiu w latach 1956–1960 była ona hojnie obdarowywana różnymi rekwizytami przez urzędy pocztowe, w szczególności

dolnośląskie. Należało wówczas udowodnić „wielowiekową polskość” Wrocławia i Dolnego Śląska, jak również zasadność przeniesienia stołecznego muzeum na te tereny (to jedyny taki przypadek zmiany lokalizacji stołecznej placówki muzealnej). I zapewne w takiej atmosferze zdecydowano, że warszawskie muzeum zostanie na nowo otworzone i ulokowane na „Ziemiach Odzyskanych”. Z takim też багаżem propagandowym musiało funkcjonować muzeum we Wrocławiu, przynajmniej w pierwszych latach po jego przeniesieniu.

Przypuszczamy też, że innym powodem, dla którego zakupiono obraz, była jego sugestywna treść. Obraz ukazuje dawną podróż, czyli jeden z motywów, wokół których gromadzone są eksponaty w MPiT. Daleko idąca późniejsza interpretacja dzieła nakazywała ówczesnym muzealnikom za tytułowanie obrazu *Pocztylion*. Jak wykazujemy w dalszej części artykułu, nadany tytuł obrazu jest błędny. W zbiorach muzealnych znajdowało się w dniu jego zakupu wiele innych eksponatów grafiki i malarstwa z motywem podróży i pocztyliona, jak choćby najbardziej zbliżone do prezentowanego dzieła drzeworytu Stanisława Masłowskiego (1870) czy Julii Krajewskiej (1885).

Na prostokątnym płótnie o wymiarach 49,8 x 64,3 cm artysta namalował pejzaż ukazujący nadbrzeże z uliczką i zabudowaniami w deszczowy dzień. Na pierwszym planie, jako element centralny, malarz umieścił postać jeźdźcy. Konny, ubrany w ciemny płaszcz i kapelusz, podąża brukowaną, pełną kałuż drogą w stronę widza. Pochylając głowę, chroni się przed zacinającym deszczem. Za jeźdźcą i po jego lewej stronie znajdują się piętrowe zabudowania o charakterze miejskim. W oddali widać nielicznych skulonych i zmokniętych przechodniów. Za jeźdźcą można dostrzec drzewo, które zostało namalowane na skraju kanału wodnego, dzieląc obraz na dwie strefy: lądową i wodną. W strefie wodnej, przy brzegu kanału, przycumowana jest łódź, dziobem zwrócona w stronę widza. W głębi kanału widzimy drewniany most i puste żurawie portowe. W strefie lądowej centralny punkt odniesienia stanowi postać jeźdźcy. W układzie horyzontalnym niemal połowę planu obrazu zajmuje niebo pokryte kłębiącymi się szarymi chmurami, spośród których przebyskuje niewielki błękit wprowadzający nastrój niepokoju. W prawym dolnym rogu płótna na leżącej belce można odczytać sygnaturę artysty: „Carl Schulz”.

Po dokładnej analizie wizualnej dzieła nasze wątpliwości wzbudza opis obrazu w dokumentacji muzealnej, co rzutuje również na jego tytuł. Postać znajdująca się w centrum obrazu nie posiada żadnych cech pocztyliona. Zarówno ubiór, jak i brak wyróżniających atrybutów pozostawiają widzowi swobodę interpretacji co do profesji tej postaci. W otaczających jeźdźcę budynkach również nie dostrzega się elementów potencjalnie nawiązujących do instytucji pocztowych.

Powyższa, wstępna analiza obrazu pozwoliła na podanie w wątpliwość jego tytułu: *Pocztylion*. Oryginalny tytuł dzieła nie został umieszczony na odwrociu płótna, krośnię czy ramie ani przez samego autora, ani przez sprzedającego obraz. Można zatem przypuszczać, że anonimowe w dniu zakupu dzieło otrzymało symptomatyczny tytuł w muzeum lub też figurował on w ofercie kupna, przez co bez weryfikacji, czy też podstawowej analizy, wpisano je do inwentarza muzealnego pod taką nazwą, pod jaką zostało nabyte. W rzeczywistości tematykę obrazu można określić raczej jako pejzaż lub pejzaż z elementami marynistycznymi. Szczególnie ta

1. Carl Friedrich Schulz, olej, płótno, koniec lat 40./lata 50. XIX w.

1. Carl Friedrich Schulz, oil, canvas, late 1840s/early 1850s

2. Fragment obrazu Carla Friedricha Schulza

2. Fragment of Carl Friedrich Schulz's painting

ostatnia kategoria dobrze wpisuje się w krąg zainteresowań Carla Schulza. Obecnie obraz pozostaje bez ustalonego niepodważalnie oryginalnego tytułu. Wstępne poszukiwania dzieła w dostępnych spisach oraz katalogach wystaw malarstwa i sztuki w XIX i XX w., na których potencjalnie mógł być prezentowany dorobek artystyczny Carla F. Schulza, nie przyniosły oczekiwanego rezultatu. Podjęty zatem kierunek ustalenia oryginalnego tytułu tego dzieła malarskiego wymaga dalszych poszukiwań.

Według dokonanych ustaleń autorem obrazu był Carl Friedrich Schulz (1796–1866), niemiecki malarz pejzażysta, portrecista i marynista. Pozostawiona na obrazie niewyraźna sygnatura „Carl Schulz” zainspirowała naszą analizę porównawczą, która zakończyła się sukcesem – jednoznacznym potwierdzeniem autorstwa dzieła. Schulz sygnował swoje dzieła na kilka sposobów. Rozpoznane dotychczas sygnatury, zidentyfikowane na jego obrazach, to: CS⁷, Carl Schulz⁸, Schulz⁹, C. Schulz¹⁰, C.F. Schulz¹¹. Niestety, żaden z badaczy nie pokusił się o opracowanie zestawienia chronologicznego znanych sygnatur stosowanych przez artystę. Wyniki takiego badania prawdopodobnie pozwoliłyby na dokładniejsze

3. Fragment obrazu z podpisem artysty

3. Painting's fragment with the artist's signature

4. Odwrocie obrazu Carla Friedricha Schulza z oryginalnym krosnem i ramą

4. Carl Friedrich Schulz's painting's verso with the genuine stretcher and frame

Wszystkie zdjęcia pochodzą z Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu.

osadzenie w czasie badanego obrazu. Przy podpisie „Carl Schulz” na analizowanych porównawczo dziełach bardzo często występuje data powstania danego dzieła. Sygnatury, których użyto do porównania i identyfikacji opisywanego obiektu, znajdują się m.in. na obrazach: *Life-Guard Lancer Regiment on Manoeuvres* z 1848 r. (sprzedany przez rosyjskiego marszanda Andre Ruzhnikova)¹², *Ein wohlverdientes Mahl in den Feldern* (wystawiony w Sotheby's z prywatnej kolekcji)¹³ oraz *Wilddiebe* (ze zbiorów Alte Nationalgalerie

w Berlinie)¹⁴. Autorstwo obrazu potwierdziła również analiza porównawcza z innymi znanymi dziełami Schulza, wymienianymi w niniejszym artykule, a także korespondencja z Carolą Zimmermann, pracownikiem naukowym Muzeum w Neuruppin, która poświadczyła atrybuowanie obrazu ze zbiorów Muzeum Poczty i Telekomunikacji Schulzowi¹⁵.

Carl Friedrich Schulz, znany również jako Jagdschulz, to niemiecki malarz, urodzony 2 listopada 1796 r. w małej miejscowości Selchow, na południe od Berlina. Malarstwa uczył się w Akademii Malarstwa w Düsseldorfie i Akademii Berlińskiej. W 1821 r. odbył podróż do Francji, Niderlandów i Anglii. W Holandii, na zlecenie Galerii Berlińskiej, zajmował się kopiowaniem obrazów Jana van Eycka, co z czasem wywarło wpływ na jego manierę malarską. Tam również zainteresował się pejzażowym malarstwem marynistycznym. W 1830 r., na wystawie w Akademii Berlińskiej, po raz pierwszy pojawiło się przedstawienie *Wilddieben im Wald*, które zapewniło mu poważną pozycję w środowisku malarskim¹⁶. Jego obrazy o tematyce myśliwskiej cieszyły się dużą popularnością, stąd nadany mu przydomek Jagdschulz. W 1840 r. został profesorem Akademii Berlińskiej¹⁷. W latach 1837–1840, na specjalne zamówienie Fryderyka Wilhelma III, prowadził dokładne studia kostiumowe nad umundurowaniem z czasów Fryderyka II. Wynikiem jego pracy był szereg akwareli przedstawiających żołnierzy z armii pruskiej. W 1848 r. przeniósł się do Neuruppin, gdzie 3 marca 1866 r. zmarł¹⁸. Styl malarski Carla Friedricha Schulza wywodził się z akademickiej tradycji malarstwa flamandzkiego. Obrazy tego artysty charakteryzują się doskonałą kompozycją i wiernym oddaniem licznych szczegółów pejzażu. Dotychczas nie ukazała się drukiem monografia o życiu i twórczości Schulza.

Ustalenia wymaga również datacja obrazu przechowywanego w MPiT. Stanowi ona ważny element badań proveniencyjnych oraz uzupełnienie wiedzy o twórczości Schulza. Udało się ustalić przybliżony okres powstania obrazu, będącego dotychczas dziełem nieopisanym i nieprzebadanym pod kątem historycznym i artystycznym. Na płótnie artysta pozostawił jedynie swoją sygnaturę autorską, jednak bez daty namalowania obrazu. W dokumentacji muzealnej natomiast czas powstania dzieła określony jest bardzo ogólnie na „XIX wiek”¹⁹. Na podstawie analizy porównawczej obrazu pochodzącego z wrocławskiego muzeum z innymi znanymi dziełami malarza, m.in. wskazanymi powyżej, podjęto próbę ustalenia przybliżonej daty powstania dzieła. Przyjęto, że omawiany obraz mógł zostać namalowany pod koniec lat 40. lub w latach 50. XIX w. Na umiejscowienie powstania dzieła w sugerowanym okresie wskazuje kilka wydarzeń. Do 1846 r. dzieła Schulza malował w odmiennym od analizowanego stylu, często o innej tematyce. Dwa lata później artysta przeszedł na emeryturę i osiadł na stałe w Neuruppin, gdzie kontynuował pasję malarską i gdzie powstało wiele efektownych dzieł w stylu wysoce zbliżonym do obrazu stanowiącego przedmiot niniejszego artykułu. Były to dzieła użytkowe (malarstwo dekoracyjne), w których artysta skupił się na malarstwie pejzażowym z charakterystycznym naśladownictwem malarstwa holenderskiego. Temu trendowi pozostał wierny do śmierci.

Podsumowując powyższe rozważania, możemy stwierdzić, że cel naszych badań został osiągnięty i zakończony nie miałym sukcesem. W wyniku przeprowadzonych analiz ustalono szczegółową treść obrazu, jego autorstwo oraz określono datę powstania dzieła. Przedmiotem niniejszego

opracowania było zaprezentowanie pierwszych wyników badań nad ustaleniem proveniencji i atrybucji anonimowego obrazu olejnego znajdującego się w zbiorach Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu. Tematyka artykułu przypomina o konieczności prowadzenia podstawowych badań muzealnych i stanowi studium konkretnego przypadku. Zainteresowanie zbiorami muzealnymi oraz dążenie do jak najdokładniejszego opisu eksponatów skłoniło i zachęciło muzealników do przeprowadzenia pierwszych prób ustalenia

dziejów eksponatu, jego autora, motywu malarskiego i innych okoliczności jego tajemniczej historii. Podjęty przez autorów problem badawczy jest ważny nie tylko z punktu widzenia muzealnictwa, ale również i historii sztuki. Pozwala na prawidłowe zinwentaryzowanie eksponatu, jego rzetelne i fachowe rozpoznanie oraz datowanie i opisanie. Wnosi również niemały wkład w wiedzę o dziewiętnastowiecznym malarstwie europejskim na przykładzie nieznanego dotąd źródła, jakim jest omawiany obraz Carla Friedricha Schulza.

Streszczenie: Artykuł omawia dzieje obrazu Carla Friedricha Schulza (1796–1866) ze zbiorów Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu. Dzieło nie było dotąd prezentowane publicznie ani też nie stanowiło przedmiotu zainteresowania badawczego naukowców. Do czasu napisania niniejszego artykułu pozostawało nierozpoznane

zarówno proveniencyjnie, jak też w katalogach dzieł sztuki zgromadzonych w polskich zbiorach artystycznych. Niniejszy artykuł jest pierwszą prezentacją obrazu Schulza oraz efektem dociekań i pracy badawczej kustoszy muzeum nad ustaleniem proveniencji i atrybucji nieznanego dotąd dzieła.

Słowa kluczowe: Carl Friedrich Schulz, malarstwo pejzażowe, malarstwo niemieckie, zbiory muzealne, dziedzictwo narodowe, Wrocław.

Przypisy

- ¹ Szerzej na temat dziejów Muzeum Poczty i Telekomunikacji zob. T. Suma, *Muzeum Poczty i Telekomunikacji – sto lat tradycji*, „Rocznik Muzealny” 2021, nr 8, s. 11-28; *idem*, *Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu 1921-2021*, Wrocław 2021, *passim*.
- ² Por. Zbiory Muzeum Poczty i Telekomunikacji, nr inw. MPiIT/P-VI-958, poz. 1; Archiwum Muzeum Poczty i Telekomunikacji (dalej: AMPiIT), sygn. 1/108, k. 1-3; AMPiIT, sygn. 1/25, k. 100-101.
- ³ Por. T. Suma, *Mecenate Ministerstwa Poczty i Telegrafów nad Muzeum Poczty i Telekomunikacji w Warszawie w latach 1921-1939*, „Muzealnictwo” 2020, nr 61, s. 2-9.
- ⁴ Muzeum utworzono we Wrocławiu na mocy Zarządzenia Ministra łączności nr 100 z dnia 4 II 1956 roku w sprawie utworzenia Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu. AMPiIT, sygn. 1/25, k. 100-101. Zarządzenie ministerialne zostało wydane na podstawie Uchwały Prezydium Rządu nr 75/56 z dnia 4 lutego 1956 r.
- ⁵ „Łączność” 1956, nr 29; „Życie Warszawy” 1956, nr 186; „Słowo Polskie” 1956, nr 152, 278, 546; „Gazeta Robotnicza” 1956, nr 167; „Wiadomości – Les Nouvelles. Paris” 1956, nr 38; „Gazeta Krakowska” 1957, nr 55.
- ⁶ Cenę obrazu zapisano na krośnie.
- ⁷ Zob. <https://www.invaluable.com/auction-lot/carl-friedrich-schulz-rest-after-the-manoeuvre-165-c-4f141bbb68> (dostęp: 21.12.2021).
- ⁸ Zob. <https://www.invaluable.com/auction-lot/carl-friedrich-schulz-german-1796-1866-young-boy-69071-c-6c042d4a33> (dostęp: 21.12.2021); <https://www.invaluable.com/auction-lot/schulz-carl-friedrich-idyllische-winterlandschaft-6150-c-a272b27c93> (dostęp: 21.12.2021).
- ⁹ Zob. <https://www.invaluable.com/auction-lot/carl-friedrich-schulz-german-1796-1866-a-winter-h-126-c-1ad4da8a5e#> (dostęp: 21.12.2021).
- ¹⁰ Zob. <https://www.invaluable.com/auction-lot/carl-f-schulz-1796-1866-hunting-party-c-1850-104-c-e87471eafa> (dostęp: 21.12.2021).
- ¹¹ Obraz przekazany do Muzeum w Neuruppin. Korespondencja z 2 grudnia 2021 r. z Carolą Zimmermann (Museum Neuruppin).
- ¹² Zob. <https://www.ruzhnikov.com/sold/life-guard-lancer-regiment-on-manoeuvres/> (dostęp: 21.12.2021).
- ¹³ Zob. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carl_Friedrich_Schulz_-_Ein_wohlverdientes_Mahl_in_den_Feldern.jpg (dostęp: 21.12.2021); <http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2007/an-important-private-collection-from-hanover-am1020/lot.149.html> (dostęp: 20.12.2021).
- ¹⁴ Zob. [http://www.smb-digital.de/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultLightboxView/result.t2.collection_lightbox.\\$TspTitleLink.link&sp=10&sp=Collecton&sp=SfieldValue&sp=0&sp=2&sp=3&sp=Slightbox_3x4&sp=0&sp=5detail&sp=0&sp=F&sp=T&sp=5](http://www.smb-digital.de/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultLightboxView/result.t2.collection_lightbox.$TspTitleLink.link&sp=10&sp=Collecton&sp=SfieldValue&sp=0&sp=2&sp=3&sp=Slightbox_3x4&sp=0&sp=5detail&sp=0&sp=F&sp=T&sp=5) (dostęp: 21.12.2021).
- ¹⁵ Korespondencja z 2 grudnia 2021 r. z Carolą Zimmermann (Museum Neuruppin).
- ¹⁶ G. Lammel, *Zwischen Legende und Wahrheit – Bilderfolgen zur brandenburgisch-preussischen Geschichte*, Münster 1997, s. 103.
- ¹⁷ *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, t. 30, red. H. Vollmer, Leipzig 1936, s. 332.
- ¹⁸ A. Rosenberg, *Die Berliner Malerschule, 1819-1879. Studien und Kritiken*, Berlin 1879, s. 288-289.
- ¹⁹ Por. Księga Inwentarzowa MPiIT; Karta muzealiów MPiIT/P-III-99.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Muzeum Poczty i Telekomunikacji, sygn. 1/108, k. 1-3; sygn. 1/25, k. 100-101
Zbiory Muzeum Poczty i Telekomunikacji, nr inw. MPiIT/P-VI-958, poz. 1; MPiIT/P-III-99

Źródła drukowane

Korespondencja z 2 grudnia 2021 r. z Carolą Zimmermann (Museum Neuruppin).

Opracowania

- Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, t. 30, Hans Vollmer (red.), E.A. Seemann Verlag, Leipzig 1936.
- Estreicher Karol, *Sztuka dziewiętnastego wieku*, w: *idem, Historia sztuki w zarysie*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Kraków 1987.
- Lammel Gisold, *Zwischen Legende und Wahrheit – Bilderfolgen zur brandenburgisch-preussischen Geschichte*, Münster 1997.
- Malarstwo niemieckie od klasycyzmu do symbolizmu*, Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Wrocław 2012.
- Malarstwo niemieckie w XIX wieku. Obrazy ze zbiorów polskich*, Muzeum Narodowe w Warszawie, Warszawa 2005.
- Malkunst im 19. Jahrhundert. Die Sammlung der Nationalgalerie*, Angelika Wesenberg, Birgit Verwiebe, Regina Freyberger (red.), t. 2, Nationalgalerie, Staatliche Museen zu Berlin, Berlin 2017.
- Rosenberg Adolf, *Die Berliner Malerschule, 1819-1879. Studien und Kritiken*, Ernst Wasmuth Verlag, Berlin 1879.
- Suma Tomasz, *Mecenat Ministerstwa Poczty i Telegrafów nad Muzeum Poczty i Telekomunikacji w Warszawie w latach 1921-1939*, „Muzealnictwo” 2020, nr 61, s. 2-9.
- Suma Tomasz, *Muzeum Poczty i Telekomunikacji – sto lat tradycji*, „Rocznik Muzealny” 2021, nr 8, s. 11-28.
- Suma Tomasz, *Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu 1921-2021*, Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu, Wrocław 2021.

Netografia

- [http://www.smb-digital.de/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultLightboxView/result.t2.collection_lightbox.\\$TspTitleLink.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfieldValue&sp=0&sp=2&sp=3&sp=Slightbox_3x4&sp=0&sp=Sdetail&sp=0&sp=F&sp=T&sp=5](http://www.smb-digital.de/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultLightboxView/result.t2.collection_lightbox.$TspTitleLink.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfieldValue&sp=0&sp=2&sp=3&sp=Slightbox_3x4&sp=0&sp=Sdetail&sp=0&sp=F&sp=T&sp=5) (dostęp: 21.12.2021)
- <http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2007/an-important-private-collection-from-hanover-am1020/lot.149.html> (dostęp: 20.12.2021)
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carl_Friedrich_Schulz_-_Ein_wohlverdientes_Mahl_in_den_Feldern.jpg (dostęp: 20.12.2021)
- <https://www.invaluable.com/auction-lot/carl-friedrich-schulz-german-1796-1866-young-boy--69071-c-6c042d4a33> (dostęp: 20.12.2021)
- <https://www.invaluable.com/auction-lot/carl-friedrich-schulz-german-1796-1866-a-winter-h-126-c-1ad4da8a5e#> (dostęp: 21.12.2021)
- <https://www.invaluable.com/auction-lot/carl-friedrich-schulz-rest-after-the-manoeuve-165-c-4f141bbb68> (dostęp: 21.12.2021)
- <https://www.invaluable.com/auction-lot/carl-f-schulz-1796-1866-hunting-party-c-1850-104-c-e87471eafa> (dostęp: 21.12.2021)
- <https://www.invaluable.com/auction-lot/schulz-carl-friedrich-idyllische-winterlandschaft-6150-c-a272b27c93> (dostęp: 21.12.2021)
- <https://www.ruzhnikov.com/sold/life-guard-lancer-regiment-on-manoevres/> (dostęp: 21.12.2021)

---

dr Tomasz Suma

Z wykształcenia i pasji historyk, muzealnik; doktor nauk humanistycznych, absolwent Uniwersytetu Wrocławskiego i Podyplomowego Studium Muzeologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; kustosz Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu. Główne kierunki zainteresowań koncentrują się wokół dziejów polskiego kolekcjonerstwa prywatnego i publicznego, weksylologii, proveniencji zbiorów muzealnych oraz strat wojennych dóbr kultury. Jest autorem licznych artykułów, książek i katalogów zbiorów muzealnych; tomasz.suma@muzeum.wroclaw.pl.

Agata Matyschok-Nyckowska

Z wykształcenia archeolog, muzealnik, absolwentka Uniwersytetu Wrocławskiego i Podyplomowych Studiów Muzealnych Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu; kustosz Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu. Główny kierunek zainteresowań to rynek kolekcjonerski, ze szczególnym uwzględnieniem roli darczyńców w formowaniu się kolekcji muzealnych z zakresu szeroko pojętej filatelistyki. Krąg zainteresowań zawodowych obejmuje również edukacyjną działalność muzeów; agata.nyckowska@muzeum.wroclaw.pl.

Word count: 1 897; **Tables:** –; **Figures:** 4; **References:** 22

Received: 05.2023; **Reviewed:** 06.2023; **Accepted:** 06.2023; **Published:** 08.2023

DOI: 10.5604/01.3001.0053.7751

Copyright ©: Some rights reserved: National Institute for Museums. Published by Index Copernicus Sp. z o.o. This material

is available under the Creative Commons – Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

The full terms of this license are available on: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>

Competing interests: Authors have declared that no competing interest exists.

Cite this article as: Suma T., Matyschok-Nyckowska A.; OBRAZ CARLA FRIEDRICHA SCHULZA NA NOWO ODKRYTY W MUZEUM POCZTY I TELEKOMUNIKACJI WE WROCŁAWIU. *Muz.*, 2023(64): 80-85

Table of contents 2023: <https://muzealnictworocznik.com/issue/14964>